
ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

А. В. Жаворонок, К. С. Шапошников, І. Я. Ткачук

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

навчальний посібник

Одеса
2022

Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет вченою радою
Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій
(протокол № 5 від 30 травня 2022 року).

Автори:

А. В. Жаворонок, К. С. Шапошников, І. Я. Ткачук

Рецензенти:

Попело О. В., доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та державної служби Національного університету «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України;

Поліщук Є А., доктор економічних наук, професор, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України.

Податковий менеджмент: навчальний посібник / А. В. Жаворонок, К. С. Шапошников, І. Я. Ткачук. – Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2022. – 220 с.

В навчальному посібнику розкрито теоретико-методичні основи і практичні аспекти діяльності органів Державної податкової служби з адміністрування податків і зборів. Висвітлено механізм ведення обліку платників податків та джерела інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності. Особлива увага приділена організації контрольної-перевірочної роботи: камеральних, документальних та фактичних перевірок. Важливе місце відводиться вивченню питань організації погашення податкових зобов'язань та податкового боргу платників податків. Призначено для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, викладачів, магістрів, аспірантів, слухачів факультетів післядипломної освіти. Навчальний посібник буде корисним також спеціалістам-практикам, підприємцям та фінансистам.

УДК 336.225

- © Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2022
- © Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2022
- © А. В. Жаворонок, К. С. Шапошников, І. Я. Ткачук, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	8
Поняття та завдання податкового менеджменту	8
Об'єкти, суб'єкти та мета податкового менеджменту	10
Функції та складові податкового менеджменту	11
ТЕМА 2. ОБЛІК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ	27
Необхідність та сутність обліку платників податків	27
Облік платників податків-юридичних осіб	29
Особливості обліку самозайнятих осіб та осіб, які займаються незалежною професійною діяльністю	31
Порядок зняття з обліку платників податків	34
ТЕМА 3. ОБЛІК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ	39
Необхідність і значення обліку платежів та його етапи	39
Особові рахунки та порядок їх відкриття	41
Документи, що є підставою для відображення в обліку нарахованих та сплачених податкових зобов'язань	47
Підведення підсумків в особових рахунках платників, їх перевірка та закриття	50
ТЕМА 4. ПОРЯДОК ПОГАШЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ	56
Порядок узгодження сум податкових зобов'язань та визначення податкового боргу	56
Поняття податкового боргу, його типи та статуси	56
Податкова застава активів платника, який має податкову заборгованість	58
Адміністративний арешт активів платника, який має податкову заборгованість	61

ТЕМА 5. ВИДИ ПЕРЕВІРОК ПОДАТКОВИМИ ОРГАНАМИ	68
Сутність, форми, та органи податкового контролю.....	68
Класифікація податкових перевірок та їх характеристика.....	69
Порядок відбору платників та складання плану-графіку перевірок.....	74
Порядок застосування та стягнення сум штрафних (фінансових) санкцій та адміністративних санкцій податковими органами.....	84
ТЕМА 6. КОНТРОЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ	102
Приймання та обробка податкової звітності з ПДВ в умовах подання розшифровок податкового зобов'язання та податкового кредиту.....	102
Камеральна перевірка податкової звітності з ПДВ.....	106
Документальна невиїзна перевірка ПДВ.....	110
Позапланова виїзна перевірка ПДВ.....	113
Виїзна планова перевірка ПДВ.....	117
ТЕМА 7. КОНТРОЛЬ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	126
Камеральна перевірка Податкової декларації з податку на прибуток підприємства.....	126
Документальна перевірка бухгалтерської звітності з питань нарахування податку на прибуток, повнота і правильність відображення в бухгалтерському обліку результатів попередньої перевірки. Дотримання положень по інвентаризації і правильність відображення у звітності її результатів.....	132
Достовірність відображення в обліку доходів, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, доходів від операційної діяльності, інших доходів платника.....	133
ТЕМА 8. КОНТРОЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН	152
Перевірка правильності утримання, повноти та своєчасності перерахування до бюджету податку на доходи фізичних осіб.....	152
Порядок подання до податкових органів декларацій про доходи громадян.....	163
ТЕМА 9. КОНТРОЛЬ СПРАВЛЯННЯ РЕНТНИХ ТА РЕСУРСНИХ ПЛАТЕЖІВ	172

Камеральна перевірка Податкової декларації з плати за землю	172
Документальна перевірка правильності обчислення та сплати земельного податку	174
Особливості податкового контролю плати за землю – фізичними особами	176
Перевірка правильності обчислення та сплати рентної плати за спеціальне використання води	177
Особливість перевірки справляння рентної плати за використання лісових ресурсів	178

ТЕМА 10. КОНТРОЛЬ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ 185

Повноваження місцевих органів влади щодо запровадження місцевих податків і зборів	185
Камеральна перевірка податкової звітності місцевих податків і зборів ...	187
Особливості контролю справляння єдиного податку	189

ТЕМА 11. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ 193

Суть і значення митного контролю та митного оформлення.....	193
Перевірка достовірності визначення митної вартості товарів	197
Перевірка обчислення мита за імпортні товари	198

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 203

ПЕРЕДМОВА

Розвиток України як соціально-орієнтованої держави націленої на інтеграцію у Європейське Співтовариство визначатиметься рівнем розвитку усіх державних інститутів, зокрема податкової системи. Водночас податкова система потребує приведення у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку, забезпечення достатнього обсягу сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів на основі проведення збалансованої бюджетної політики. У зв'язку з цим посилюється значення податкового менеджменту як сукупності прийомів та методів цілеспрямованого впливу на відносини з приводу розподілу ВВП з метою формування централізованого грошового фонду держави засобами оподаткування та створення сприятливих умов для розвитку економіки та соціальної сфери.

Дієздатність економічної системи сучасної держави значною мірою залежить від ефективності управління у сфері оподаткування. Тому при розробці правового забезпечення адміністрування податків і зборів необхідно орієнтуватися на необхідність гармонізації національного законодавства, що забезпечить баланс у досягненні відносної самостійності держави, не переходячи меж необхідного регулювання. Водночас не повинні усуватися ті ознаки податкових систем Європейських країн, які відображають особливості соціальних і економічних умов кожної з них.

Адміністрування податків і зборів є однією з найважливіших ознак та необхідною умовою існування держави. Адже винятково за рахунок податків і зборів створюється більша частина грошових фондів, необхідних для функціонування держави. Тому одним із основних завдань податкової політики повинно стати формування такої моделі правового впливу на відносини, які виникають у зв'язку із встановленням, нарахуванням і сплатою податків, яка дозволила б збалансувати публічні та приватні інтереси різних учасників економічних відносин, забезпечуючи виконання органами публічної влади своїх законодавчо визначених функцій у найбільш ефективний і мінімально затратний спосіб.

Це потребує висококваліфікованих кадрів, спроможних на належному рівні брати участь у розробці податкового законодавства, здійснювати планування податкових надходжень та контролювати правильність їх нарахування, повноту та своєчасність сплати до бюджету.

За змістом посібник відповідає програмі навчальної дисципліни «Податковий менеджмент».

Предметом навчальної дисципліни «Податковий менеджмент» є діяльність органів Державної податкової служби України з організації процесу оподаткування юридичних та фізичних осіб.

Метою навчальної дисципліни «Податковий менеджмент» є надання студентам знань з організації податкової діяльності та управління у сфері оподаткування в межах податкової політики держави.

Завдання дисципліни – формування у майбутніх фахівців необхідних теоретичних знань та практичних навиків з організації діяльності органів Державної фіскальної служби щодо обліку платників податків, контрольної-перевірочної роботи та засвоєння технологій, що застосовуються для погашення податкового боргу відповідно до норм Податкового кодексу України.

В навчальному посібнику на основі нормативно-правових актів розглянуто сутність податкового менеджменту, елементи податкового контролю на сучасному етапі та охарактеризовано місце та роль органів Державної податкової служби України в ефективному управлінні процесами податкового адміністрування та у сфері державного управління в цілому. Видання зорієнтоване на викладачів, студентів і слухачів вищих навчальних закладів економічного профілю, суб'єктів підприємницької діяльності та фахівців-практиків, які вивчають податкову справу або безпосередньо працюють в цій галузі.

Науковий доробок авторів навчального посібника становить:

А. В. Жаворонок – 3,58 ум. друк. арк.;

К. С. Шапошников – 3,58 ум. друк. арк.;

І. Я. Ткачук – 3,58 ум. друк. арк.

Автори навчального посібника висловлюють щирі вдячність шановним рецензентам за висловлені корисні рекомендації та поради щодо змісту, структури та викладу матеріалу.

НОТАТКИ

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Жаворонок Артур Віталійович,
Шапошников Костянтин Сергіович,
Ткачук Ірина Ярославівна.

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчальний посібник

Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
30 травня 2022 року.

Ум. друк. арк. – 10,74.